

## ■ TAVLA NAIRA

## A sur Pius Venzin sils 90

Car confrar!

Ti pos aunc sereguardar bein dil special plidar da nies anteriur regens Joseph Scheuber el Seminari da s. Leci a Cuera: «Es wäre nicht üblich, dass man Geburtstage von Geistlichen besonders erwähnen und feiern würde!» – Tut el cundiziunal.

Mo jeu less a caschun da Tes 90 gratular a Ti da tut cor egl indicativ, direct, cun giavischar a Ti e sperar per Tei vinavon «ad multos annos» en satisfaziun e cuntentientscha. Ed ussa, drizzau a bein biars e biaras che legian forsa questas lingias ed enconuschan silmeins empau «sur Pius» co el ei e co el viva.

Siu datum da natalezi ei igl 1. da zercaladur 1930, uonn Gliendisdis Tschuncheismas. Ses geniturs Luisia, nata Manetsch da Mompe Tujetsch, Mustér ed Anton Venzin, oriunds d'Acletta, Mustér, han procurau per ils lur en la casalenn visavi la Posta Veglia a Schluein in emperneivel temps en semplas relaziuns. Il bab luvrava sco calger a Glion e la mumma Luisia fuva sper la lavur dil daccasa ina zun engaschada e capavla cusunza. Jeu mez sun plirs gadas sco buob trottaus da Laax a Schluein tier la «schneiderina» per mesirar ni empruar ina nova mundura da dumengias.

Sur Pius raquenta beinduras dallas stuccas ch'els sco buobanaglia schevan vegnir endamen; co els han schizun disrantau ils cavals cun carr ni sliusa leu avon la Posta Veglia e schau cavalcar ils tgulis a calur, leu a Laax ni a Sagogn nua ch'els enconuschevan bein avunda lur da casa. Ils strolis sezuppavan lu davos mirs e mugrins, spannegiond cu ils vitturins sortevien dall'ustria e lur meinamanadiras fuvan negliu d'entuoern. Patertgeien lur spropositis e zacchers che nezegiavan lu nuot pli!

Pius Venzin frequenta las classas primaras e Schluein, per part. El ei lu ius tier parents ad Acletta ni a Segnas, era en scola primara. Il gimnasi fa el per part en scola dalla claustra a Mustér, mo lu la matura a Sviz. Suentier ils onns usitai el Seminari s. Leci a Cuera vegn il giuven ordinaus spiritual e celebrescha igl onn 1955 la messa nuviala. Jeu mez seregordel d'esser staus quei di festiv a Schluein. Forsa ha quella fiasta era stimulau mei da suandar sur Pius sco augsegner?

Siu empren post, ual sco plevon e pastur, ei la la pleiv da Siat. In svegliau e svelt augsegner che pastorescha aunc durent plirs onns da Siat anora, motorisau cun ina vespa, aunc la pleiv da Pigniu. En



Sur canoni Pius Venzin en baselgia a Segnas.

FOTO P. DUFF

buna memoria ein a mi las contribuiziuns da sur Pius en la periodica «Il Pelegrin» cun ils artechels per affons e giuvenils: «Rataplam e Secundin», stucs e marletgas da quels dus strolis, forsa memoria e regurdientschas da siu agen temps d'afonza.

Per sur Pius arriva lu in temps empau pli ruasseivel cun pastorar mo ina pleiv, a Vrin; mo tuttina in vast territori cun plirs uclauns e bia alps: visetas e s. Messas era ordeifer il vitg, ductrina, contacts cun famiglias e malsaus etc. – ina pulita occupaziun. Denter auter enzinescha el schizun igl enconuschant architect Peter Zumthor, si Ligiazun.

Nus dus puspei vischins – geograficamein – el a Vrin ed jeu en Val S. Pieder, denter nus il Péz Ault che sparta duas vals, mo era il Pass da Patnaul ch'unescha ils Gualsers ed ils Romontschs. El fuva ils onns suenter il secund Concil Vatican cun dabia novaziuns e midadas, era en la liturgia; denter nus differentas vestas, co interpretar las directivas; buca mo ils camonds che vegnevan da sura: progressivs, aviarts e prompts per las biaras midadas – conservativs, plitost salvar igl usitau e cumprovau. Bein empau separai geograficamein eran nus era en differentas vestas, mo tuttina uni sut il medem tschiel ed el medem Spért Sogn: Omisus annunziond la medema nuviala dil medem Jesus Cristus.

Sur Pius Venzin ei en quei temps era commember dalla suprastanza dil Deca-

nat Surselva e vegn eligius igl onn 1974 sco decan. Suentier quater onns cun dabia lavur en nies decanat, el cun siu temperament ponderau e ruasseivel, demisiunescha sur Pius, empau trumpaus sin fundament da disvaris e malemperneiveladads cun «Cuera».

Igl onn 1983 enquera la caplania da Segnas in niev caplon. Sur Giusep Durschei veva sco pensiunau aunc surpriu la provisura da Segnas ed ei gl'empren da schaner 1983 ius tier Niessegner. Ils da Segnas sevolvan tier sur Pius, lu plevon a Vrin, cun la damonda e supplica da vegnir en siu liug beinenconuschant. Ina sera tard telefoneseha monsignur uestg Johannes Vonderach a mi, lu plevon a Mustér: «Gie, havess sur Pius avunda lavur, mo sco caplon da Segnas?» Jeu informeschel nies uestg: Sur Pius savess aunc, sper Segnas, surprendre la caplania da Cavardiras ch'ei ual vacanta e leutier aunc enzacontas uras ductrina sper Segnas aunc el vitg Mustér. Quella proposta accepta monsignur, e sur Pius pren beingleiti ensemen cun sia premurada casarina, la Mathilda Lutz da Medel, dimora en la biala casa-caplania a Segnas. Pilver! Ussa essan nus dus puspei vischins, suenter il cumin la Foppa, lu Lumezia ed ussa la Cadi, cumpogns en nies pensum da pastoraziun, en la gronda pleiv da Mustér. Nos meinis e nossas metodas savevan ins buca trer adina tras il medem culp. Mo nus essan adina puspei securvegns. Mintgin ha fatg il siu sco

el ha anflau ei per bien alla caplania ed alla pleiv da Mustér.

Igl onn 1995 procura monsignur uestg Wolfgang Haas per sur Pius la nominaziun sco canoni episcopal, buca residenzial. Forsa ina remadura dil succediu plirs onns anavos. Durent entgin temps surpren sur Pius Venzin aunc il pensum da provisur en Val Medel. Quei pretenda dabia viadis cun auto. Denton gliez, il carrar cun auto, ei mai stau in stuer per sur Pius. Il cuntrari: Siu auto ha adina giu gronda muntada per el, durent dis da vacanzas, mo era aunc oz, nua ch'el tgira ed ha bien quitau da quei pratic e beinvegniu vehichel.

Durent sia stedia lavur en pastoraziun ha il plevon attempau adina priu peda, naturalmein durent gl'unviern, dad ir sin skis, pil pli a Milez en Val Tujetsch e per ordinari a sias uras cun sur Placi Huonder. Lez fageva cun perschasiun ed in-schign ils caraus, e sur Pius pruamein suenter. Aunc dacuort ha il giubilar fatg menziun: «II buca pli saver ir cun skis, quei ha fatg e fa mal a mi!»

Igl onn 2013 seretrai sur Pius digl ufeci da caplon a Segnas, mo resta vinavon prompts da gidar ora cu el vegn dumandau. En casa-caplania sa el star vinavon. Sia fideivla casarina Mathilda ei lu ualti spossada e fleivla, pren dimora en casa Puntreis a Muster. Suentier entgin temps da suffrientscha va ella tier Niessegner. Sur Pius che s'empitschava pauc dil cuschinar sto ussa semetter eis stadals dalla cuschina, quei ch'el fa ussa bein ed endretg. El sa bien grau da dunnas vischinas, niazas dalla Mathilda che segidan e procuran empau il tenercasa e selegra adina puspei da beinvegnidas visetas.

Aschia sa il giubilar guder leu a Segnas aunc in'emperneivla serasontga, cun celebrar stediamein en casa la s. Messa, far brevier e s'occupar cun engiavineras el computer, cun viandar mintga di in tschancun ella natira, mo era cun supportar in mal u l'auter. Mo, la finala en cuntentientscha e satisfaziun dil bia e bein prestau.

In cordial engraziel a sur Pius, surtut neu dils da Segnas, che giavischan in emperneivel temps da ruaus, da cuntentientscha e cun la benedicziun dil Segner.

Sur Sep Fidel Stevi, plev. res. Ilanz/Glion

## LA QUOTIDIANA

Editura: Samedia Press AG

Editur: Hanspeter Lebrument

CEO: Thomas Kundert

Editura Samedia

Via Sommerau 32, 7007 Cuira;

tel. 081 255 50 50,

mail: verlag@samedia.ch

Redacziun responsabla:

Fundaziun Medias Rumantschas (FMR):

Schefredactor FMR: David Truttmann (dat)

Substitut schefredactor FMR:

Martin Cabalzar (mc)

Redacziun FMR:

Flurin Andry (fa), Augustin Beeli (abc),

Sandro Buchli (sb), Andreas Cadonau (ac),

Annatina Filli (afi), Hans Huonder (hh),

Gieri Martin Maissen (correctur)

Susi Rothmund (sr), Gion Nutegn Stgier (gns).

Adressas redacziunalas:

FMR Fundaziun Medias Rumantschas,

Via da Masans 2, 7000 Cuira, tel: 081 544 89 10

mail: redacziun@fmr.ch

Surselva: tel. 081 544 89 18,

mail: redacziun@fmr.ch

Engiadina: tel. 081 544 89 16,

mail: redacziun@fmr.ch

Grischun Central: tel. 081 544 89 17

mail: redacziun@fmr.ch

Servetsch d'abunents e da distribuziun:

Via Sommerau 32, 7007 Cuira,

tel. 0844 226 226,

mail: abo@samedia.ch

Inserats:

Samedia Promotion,

Via S. Clau Sura 11, 7130 Glion

tel. 081 920 07 17, fax 081 920 07 18,

mail: ilanz.inserate@samedia.ch

La Quotidiana cumpara tschintg giadas ad emna

Ediziun derasada: (Südstschweiz cumplet)

73364 exemplars, ediziun vendida 69321 exemplars, autentifitgà (WEMF-/SW-, 2018)

Derasaziun: 163 000 lecturs (MACH-Basic 2018-2)

Pretschs d'abunaments sut:

www.suedostschweiz.ch/aboservice

Comunicaziun da participaziun considerablas

sin fundament da art. 322 CP:

nagin

© Samedia

## «Dapli gestadad per la lavur che nus prestein»

In'intervista cun Tom Arpagaus

■ Tom Arpagaus ha 17 onns, ei da Cumbel ed el secund onn d'empresadadi sco tgirunz el Spital Regional Surselva. El discuors cun Naomi Arpagaus dat el ina investa en siu mintgadi e raquenta co el percepescha la situaziun actuala cul virus da Covid-19.

Naomi Arpagaus/GiuRu: Tom, daco eis ti sedecidius per in empresadadi sco tgirunz?

Tom Arpagaus: Jeu level gia adina far enzatgei el sector da sanadad, e tgirunz ei ina buna entschatta per far vinavon. Vid quei mistregn plai a mi cunzun ch'jeu sai gidar la gliued da puspei vegnir sauns. Mes pensums ein da tgirar ils pazients, dar ad els medicaments, gidar nua ch'els drovan agid ni nua ch'els ein buca pli sur sezez, survigilar las mesiras vitalas, assister la terapia dils pazients ed aunc bia auter.

Co eran las davosas jamnas per tei alla lavur?



Tom Arpagaus, tgirunz el Spital Regional Surselva

MAD

Las empermas jamnas dil temps da Corona eran segir strengas ed ins duvrava semplamein temps da seclimatisar. Ellas davosas jamnas havevan nus buca pli biars pazients positivs da Covid-19, e cunquai havein nus era da far pli pauc.

Cun tgeininas novas sfidas eis ti vegnius cunfrontaus entras il virus?

Jeu hai sentiu con spert ch'in virus sederava e ch'jeu stos aunc dar adatg bia pli

fetg sin memez, perquei ch'jeu vegn sco tgirunz savens en contact cun different virus ch'ei forsa aunc menders che quel. Cunquei ch'jeu hai era mintga di bia contact cun gliued ch'ei gia malsau, sai jeu esser quel che dat vinavon il virus senza ch'jeu sentel ei.

Tgei manegias ti dall'acziun da sbaltschar, nua che biars separticipeschan actualmein per engraziar al personal da tgira?

Igl ei segir ina buna causa. Ussa vesan tut ils carstgauns tgei mistregns che vegnan savens emblidai, e che quei ei mistregns senza ils quals ei mass buca. Denton mida ei vid la situaziun da tgira buca fetg bia.

Co schazegias ti en la situaziun actuala? Ei la normalitad gia puspei turnada?

Actual ei gia per biars empau dalla normalitad turnada. Ei va denton segir aunc treis tochen quater meins entochen tut ei puspei normal. Nus tuts stuient seplamein emperner da viver cun quei virus ed emperner ord quella causa.

Tgei giavischas ti el futur per persunas che lavuran el sector da sanadad?

Jeu giavischel pil futur che la gliued che lavura en quei sector survegn dapli gestadad per la lavur che nus prestein.

## Ils «zulprins»

(fmr) Ils «zulprins», uschia sa numna la nova rubrica per auturas ed auturs giuvens, ina rubrica che cumpara en collavuraziun da la Giuru Giuven-



tetgna Rumantscha cun la FMR Fundaziun Medias Rumantschas. Tar ils «zulprins» sa tracti da texts che cumparan punctualmain el decurs dad in mais. La finamira cuminaivla da Giuru ed FMR è da dar spazi e vusch ad auturas ed auturs giuvens. Ils «zulprins» duain damai far sbrinzlas! Oz cun l'intervista cun Tom Arpagaus.

Dapli infurmaziun davart la Giuru sin [www.giuru.ch](http://www.giuru.ch) ubain via e-mail a [giuru@giuru.ch](mailto:giuru@giuru.ch)